

גזירת בעיה מתוך סיפור מסגרת

שאלות לחשיבה:

- ❖ מה הם המאפיינים הנדרשים לגזירת בעיות מסיפור המסגרת?
- ❖ מהי בעיה המנוסחת היטב, ואשר ניתן להמשיך לעבוד איתה על מטלת הביצוע?

השלבים בהצגת בעיות העולות מתוך סיפור מסגרת:

- איתור הקושי, הקונפליקט המרכזי העולה מתוך הסיפור
 - חיבור בין הקונפליקט לבין מושגים באזרחות
 - פירוק הקונפליקט המרכזי לקשיים שונים
 - איתור בעלי הענין מתוך הסיפור
 - בחירה של קושי מעוגן במקום ומעוגן בזמן שניתן לבדיקה
 - ניסוח הבעיה כהיגד או משפט חיווי
- המורה חייב "לפצח" בעצמו את הסיפור, ולוודא שמהסיפור שהוא מביא לכיתה אכן ניתן לגזור שורה של בעיות כאלו.
- מומלץ לקיים דיון בכתה שמטרתו להציף קשיים העולים מסיפור המסגרת. רצוי שהמורה יציג בפני הכיתה בעיה אחת לדוגמא, כלומר: ידגים כיצד הוא מציף קושי, מתוך המגוון העולה מתוך סיפור המסגרת ומנסח אותו כבעיה אזרחית.

תהליך החשיבה בגזירת בעיה וניסוחה

זיהוי הקונפליקט או הדילמה המופיעים בסיפור המסגרת
יישום תכנים ועקרונות מתחום מקצוע האזרחות
פירוק הקונפליקט שזוהה לקשיים שונים או לאינטרסים של בעלי עניין שונים
בחירת קושי אחד מעוגן בזמן ובמקום
ניסוח הבעיה

הצגת בעיות – גזירת בעיה וניסוחה - צעד אחר צעד**צעד ראשון**

מנהלים דיון בכתה על הבעיה הכללית שעולה מסיפור המסגרת למשל:
 בסיפור המסגרת "העסקת בני נוער" הבעיה הכללית היא "ניצול בני הנוער בשל אי אכיפה של חוקי עבודת הנוער"
 בסיפור המסגרת "תכניות מתאר" הבעיה הכללית היא "אי התאמת תכניות המתאר לצרכי האוכלוסייה"

צעד שני

התלמידים מתבקשים, במסגרת הדיון לקראת גזירת הבעיה והצגתה, לזהות את מאפייני סיפור המסגרת בסיפור שלפניהם:

- מקום התרחשות הסיפור
- הזמן בו מתרחש הסיפור
- בעלי עניין הקשורים לסיפור
- לשון "אזרחית" – שימוש במושגים מתחום האזרחות בסיפור

צעד שלישי

התלמידים מתבקשים להציף קשיים, מצבים לא תקינים, הנובעים מהבעיה הכללית המתוארת בסיפור, לחבר בינם לבין מושגים באזרחות ולציין את בעלי העניין הרלוונטיים.
 לאחר הצפת הקשיים – קיום דיון בכתה סביב המצבים שתוארו וניסוח בעיות אפשריות עליהן מצביעים הקשיים שהועלו

טבלת עזר להעלאת קשיים, מצבים לא תקינים, כבסיס לניסוח בעיות

<u>גורמים בעלי עניין</u>	<u>מושגים באזרחות</u>	<u>קושי; מצב לא תקין</u>

המשך דיון קבוצתי

בשלב זה יש להנחות את הקבוצה לבחור קושי אחד מתוך רשימת הקשיים שעלו בדיון הכיתתי ולנסח אותו כבעיה: **תיאור מצב המציג קונפליקט; מדגיש את הבעיה האזרחית הנובעת מהמצב הלא תקין שהוצג.**

צעד רביעי – הצגת הבעיה

- כל קבוצת תלמידים מתבקשת לבחור קושי אחד משלל הבעיות שנגזרו, ולנסח כבעיה אזרחית
- בהלימה לסיפור המסגרת. בהצגת הבעיה יופיעו המאפיינים המרכזיים של סיפור המסגרת:
- מקום התרחשות הבעיה הנגזרת
- הזמן בו מתקיימת הבעיה
- בעלי עניין אליהם מתייחסת הבעיה
- שימוש במושגים מתחום האזרחות לתיאור הבעיה
- אפשר גם לעודד את חברי הקבוצה לנמק את הבחירה שלהם.
- אחרי שלב סקירת הספרות - יש לנסח את הבעיה הנבדקת באופן חד וממוקד יותר, על סמך הממצאים שנתבררו במהלך הבדיקה העיונית

ניסוח והצגת בעיה מתוך סיפור מסגרת – העסקת בני נוער – דנה שטרקמן

גזירת בעיה: [א1]

שלב הצפת הקשיים והדגשת ההקשר האזרחי:

קושי; מצב לא תקין	מושגים באזרחות	גורמים בעלי עניין
אי תשלום שכר מינימום	חוק העסקת בני נוער, גישה סוציאל דמוקרטית, תנאי העסקה, זכויות עובדים, אכיפת החוק	מעסיקים, בני נוער, הסתדרות הנוער העובד והלומד, פקחים
אי תשלום עבור נסיעות	חוק העסקת בני נוער, גישה סוציאל דמוקרטית, תנאי העסקה, זכויות עובדים, אכיפת החוק	מעסיקים, בני נוער, הסתדרות הנוער העובד והלומד, פקחים
אי תשלום עבור ימי התלמדות	חוק העסקת בני נוער, גישה סוציאל דמוקרטית, תנאי העסקה, זכויות עובדים, אכיפת החוק	מעסיקים, בני נוער, הסתדרות הנוער העובד והלומד, פקחים
העסקה בשעות מאוחרות	חוק העסקת בני נוער, גישה סוציאל דמוקרטית, תנאי העסקה, זכויות עובדים, אכיפת החוק, חוק חינוך חובה	מעסיקים, בני נוער, הסתדרות הנוער העובד והלומד, פקחים בית הספר, הורים
העסקת בני נוער מתחת לגיל 16	חוק העסקת בני נוער, גישה סוציאל דמוקרטית, תנאי העסקה, זכויות עובדים, אכיפת החוק	מעסיקים, בני נוער, הסתדרות הנוער העובד והלומד, פקחים בית הספר, הורים

הקונפליקט המרכזי בסיפור העסקת בני נוער+ חיבור למושגים מתחום האזרחות : פער בין החקיקה(חוק העסקת בני נוער), הערכים של מדינת ישראל כמדינה סוציאל דמוקרטית הדואגת לזכויות העובדים ולתנאי העסקתם במסגרת הזכויות החברתיות, האמנה למניעת ניצול ילדים שהמדינה חתומה עליה, לבין המצב הקיים שבו בני הנוער מנוצלים העבודה וזכויותיהם לא נשמרות.

בעלי הענין שזהו מתוך הסיפור: בני הנוער, משרד התמ"ת, מעסיקים, רשות מקומית, רשות האוכפת את החוק, הסתדרות הנוער העובד והלומד, בית דין לתעסוקה ועוד.

דוגמאות לבעיות שניתן לגזור

בני נוער צעירים מועסקים בשוק העירוני בעיר [12], בעבודות סבלות, בחופשות [13] המסכנות את בריאותם ופוגעות בסיכוייהם לגדול כאנשים בריאים, בניגוד לחוק העסקת בני הנוער והאמנה למניעת ניצול. [14]

בני נוער העובדים באולם שמחה [15] בעיר אשקלון, בחופשות [16] במלצרות, אינם מקבלים שכר על ימי ההתלמדות שלהם... בניגוד לחוק העסקת בני הנוער ולאמנה למניעת ניצול של בני הנוער. [17]

במכון לשטיפת מכוניות בעיר מועסקים בני נוער רבים לקראת חג הפסח. המעסיקים פועלים בניגוד לחוק ומעסיקים את בני הנוער הרבה מעבר לשעות המותרות בחוק,

בפיצרות בראשון לציון בהן עובדים בני נוער **המעסיקים** [18] אינם משלמים שכר לעובדים לפי החוק, העובדים מקבלים את שכרם רק בטיפים ללא תלוש משכורת בניגוד לחוק

בפיצרות בראשון לציון בני נוער שעובדים בהן אינם מודעים לזכויות המגיעות להם בתחום של תשלום עבור שעות נוספות .

בפיצרות בראשון לציון **המעסיקים** אינם משלמים שכר עבור עבודת בני הנוער, ודורשים מהם להסתפק בטיפים בניגוד לחוק..

לשכת התעסוקה בעירייה [19] / אגף הנוער בעירייה, אינו מטפל בבעיה של ניצול בני נוער מועסקים בפיצרות.

ניסוח והצגת בעיה מתוך סיפור מסגרת – תוכניות מתאר - אשרף סביחאת

גזירת בעיה: [10א]

שלב הצפת הקשיים והדגשת ההקשר האזרחי:

קושי; מצב לא תקין	מושגים באזרחות	גורמים בעלי עניין
כבישים צרים ורעועים	רווחת הציבור, הזכות לחיים ולבטחון, שלום הציבור, שלטון החוק.	הציבור; בעלי הבתים; הרשות המקומית; משרד התשתיות
אי הימצאות גנים ציבוריים ומגרשי משחק בשכונות	רווחת הציבור, שלום הציבור, רמת החיים לילדים וגם לקהילה, זכויות ילדים	הציבור; ילדים, הורים; הרשות המקומית; המועצה לשלום הילד;
מרחק של מבני הציבור מהאוכלוסייה	נגישות, פגיעה בשוויון הזדמנויות למיעוטי יכולת (כלכלית ופיזית)	תושבים; רשות מקומית
בעיות הביוב, האשפה, הניקוז, הגינון של השטחים הציבוריים, החנייה, מחסור בשטחי קבורה	הזכות לחיים ולבטחון, בריאות הציבור, שלום הציבור, רווחת הציבור, איכות הסביבה	תושבי הישוב; משרד הבריאות; המשרד לאיכות הסביבה; רשות מקומית; משרד התשתיות

מתוך הקשיים שהועלו בסיפור המוחין שלעיל ניתן לגזור, למשל, את הבעיה הבאה:

סיפור המסגרת מעלה את הבעיה של סלילת כבישים בניגוד לתוכניות המתאר או סלילת כבישים ארעית בגלל היעדר תוכניות מתאר הולמות לצרכי האוכלוסייה.

בעיה זאת ניתן לנסח אותה בצורה המתוארת למטה, נוסף על כך ניתן לנסח הרבה בעיות דומות תוך שינוי מקום הבעיה. למשל, ניתן להתייחס לכל מיני כבישים ספציפיים בתוך היישוב או לשכונות ספציפיות.

ניסוח הבעיה הספציפית אותה תבדוק הקבוצה: [11א]

בעלי הבתים [os12] בשכונה החדשה ביישוב, שכונת אל נור, בונים בתיהם בלי שמירת מרחק מסוים מהכביש ובלי השארת השטח הדרוש לסלילת כביש רחב, דבר שפגע ברוחב של הכביש, במיקומו ובתשתית שלו, וכך נוצר כביש צר, מפותל ורעוע. **הבניה הזאת גרמה לסלילת כביש השכונה שלא כהלכה, פוגעת ברווחתם של התושבים ומסכנת את שלום ציבור** **הנהגים והולכי הרגל** [os13]